

Reykjavík 02. mars 2019

Efni: Mál nr. S-49/2019 Drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um íslenskan ríkisborgararétt

Dómsmálaráðherrann hefur lagt fram drög frumvarp til breytingar á lögum um íslenskan ríkisborgararétt sem er til umsagnar til og með 3. mars nk.

Samtök kvenna af erlendum uppruna vil leggja fram athugasemdir við með eftirfarandi breytingum í drög af frumvarpinu:

1. Heimild Alþingis til að veita íslenskan ríkisborgararétt falli brott.
2. Einungis Útlendingastofnun geti veitt íslenskan ríkisborgararétt og ákvarðanir stofnaninnar séu kæranlegar til kærunefndar útlendingamála.
3. Búsetuskilyrði maka íslensks ríkisborgara, sem óskar eftir ríkisborgararétti, lengist úr 3 árum í 4 ár.
4. Umsækjandi þarf að sanna með fullnægjandi hætti hver hann sé. Heimilt er að víkja frá þessu þegar sérstaklega stendur á t.d. í tilfelli flóttamanna.

Okkar upplifun um reynslu að framkvæmd og túlkun Útlendingastofnunar í þessum efnum er verulega þröng og þannig getur stofnunin komist hjá því að veita íslenskan ríkisborgararétt til fjölda aðila, þ.m.t. þeirra sem eru ríkisfangslausir.

5. Umsækjanda er nú gert skylt að sýna fram á að hann hafi getað framfært sig með „löglegum“ hætti.

Í núgildandi lögum geta einstaklingar sem hafa neyðst til að leita sér fjárhagsaðstoðar fengið undanþága ef þeir leita til Alþingis. Einkum ræðir einstaklinga sem veikjast skyndilega, flóttamenn, konur af erlendum uppruna sem flogið ofbeldissamband ein með börnum og hafði þarf á að sækja félagsleg húsnæði eða fjárhagsaðstoð eða einstaklinga sem missa vinnuna. Þessir einstaklingar geta fengið ríkisborgararétt hjá Útlendingastofnun að fjórum árum liðnum frá því að þeir fengu síðast fjárhagsaðstoð.

Með þessari breytingu geta flestir sem þurfa fjárhagsaðstoð á einhverjum tímapunkti í raun ALDREI fengið ríkisborgararétt. Þetta er ekki skýrt nánar í athugasemdum með frumvarpinu. Að okkar mat er það ekki nægilega skýr og vart að skoða betur. Okkar upplifun og reynslu í tengsl við starfinu með kvenna af erlendum uppruna hefur sýnt að óskýrleiki í lögum getur haft slæmar afleiðingar fyrir einstaklinga sem lögín taka til, sérstaklega þegar Útlendingastofnun á í hlut. Við vísum til umfjöllunar skýrslu nefndar frá 2012 um málefni útlendinga utan EES. <https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2012/skyrsla-um-malefni-utlendinga-utan-ees.pdf>

Jafnframt er á það benti að í framkvæmd hefur ekki einungis legið til grundvallar við synjun á umsóknum um ríkisborgararétt að umsækjendur hafi þegið fjárhagsaðstoð, heldur einnig að skattframtöl sýna að viðkomandi hafa verið undir framfærsluviðmiðum á einhverjum tímapunkti. Við teljum að nægjusömu fólki og lágláunafólki vera refsað með þessum hætti. Við höfum einnig verið vitnað að mikil óvissa sem skapast hjá innflytjendum um munur á milli félagsleg réttindi á vegum sveitarfélögum og fjárhagsaðstoð eins og til dæmis frístundastyrkur, barnabættur eða húsaleigubættur. Oft neita fólk að nota félagslegréttindi sinu í ótti við að vera synjuð ríkisborgarétti.

6. Sama regla segir að „Útlendingastofnun getur aflað skattframtala og gagna frá skattfyrirvöldum til staðfestingar“.

Þessi regla þrengir að fólki sem hefur framfleytt sér á dvalartíma með eiginfé og fjárfestingum jafnvel aðstoð frá fjölskyldumeðlimar erlendis. Það er þegar þekkt framkvæmd hjá ÚTL að krefjast þess sérstaklega að fólk hafi framfleytt sér með tekna sem aflað hefur verið í vinnu. Það eru ýmsar ástæður fyrir því að fólk geti ekki stundað atvinnu (t.d. veikindi, fjölskylduábyrgð, o.s.frv.) en engu að síður eru viðkomandi aðilar ekki byrði á íslenskum skattgreiðendum eða samfélagi. Engin rök mæla með því að þessi skilyrði séu þrengd þannig að einstaklingar geti einungis sýnt fram á trygga framfærslu með tekjum aflað með atvinnu.

7. Í núgildandi lögum er gert skilyrði um fasta búsetu þegar umsókn er lögð fram og á meðan að umsókn er til meðferðar.

Fólk sem vill endurheimta ríkisborgararétt sinn getur farið til Alþingis og fengið undanþágu frá þessari reglu. Breytingin felur í sér að ákvæðið helst óbreytt en með því að Alþingi hefur ekki lengur heimild til veitingar ríkisborgararéttar – undanþáguheimildin var hins vegar ekki færð til Útlendingastofnunar.

8. Hægt er að fá undanþágu frá búsetuheimild vegna dvalar erlendis í allt að 3 ár samkvæmt gildandi lögum. Í þeim tilfellum þegar:

Um ræðir atvinnu erlendis (allt að 2 ár), nám (3 ár) og óviðráðanlegar aðstæður (mannúðarsjónarmið, t.d. vegna veikinda fjölskyldu í heimaríki, t.d. foreldra, barns sem er eldra en 18 og fær ekki dvalarleyfi o.s.frv.). Breytingin gerir ráð fyrir að undanþága vegna dvalar erlendis sé einungis 2 ár. Þannig að umsækjendur mega til dæmis ekki vera í 3 ára námi erlendis. Afleiðingar rofs á búsetu skv. frumvarpinu eru eftirfarandi: Ef þú hefur dvalið hérlendis í 7 ár og vegna náms eða atvinnu en dvelur lengur en 2 ár erlendis, þá er komin rof á búsetu og skilyrðið um samfellda dvöl þýðir að réttindasöfnun fer aftur á núllreit. Einstaklingur í þessari stöðu þarf því að bíða í 7 ár til viðbótar - frá dagsetningu flutnings aftur til Ísland. Viðkomandi þarf því 14 ár á Íslandi til að öðlast rétt til að sækja um ríkisborgararétt á ný.

9. Málsmeðferðartími:

Nýlega var málsmeðferðartími vegna umsókna um ríkisborgararétt hjá Útlendingastofnun lengdur úr 6-8 mánuðum í 12 mánuði. Með því að fella brott heimild Alþingis til að veita ríkisborgararétt er fyrirséð að málsmeðferðartími verði lengdur enn frekar. Frumvarpið hefur ekki tekið á þessum staðreyndum sem er að okkar mati bagalegt.

10. Áhrif refsilagabrota á möguleika til að öðlast ríkisborgararétt:

Þó að að mörgu leiti eru breytingar vegna refsilagabrot til bóta, og komi í veg fyrir furðuleg „kerfi segjir nei“ tilfellum, viljum við samt sem áður vara við að þarf að samlesna en frekari. Svo dæmi sé nefnd endurtekin brot komi nú ekki alfarið í veg fyrir veitingu ríkisborgararéttar hjá Útlendingastofnun. Dæmi sem við höfum vit af ölvunarakstur og 2 hraðasektir komu alfarið í veg fyrir slíka umsókn. Tvennt er hins vegar varhugavert við breytinguna fyrst að fjöldi og alvarleiki brota geti leitt til höfnunar án þess að þetta sé skýrt nánar. Biðtími vegna fyrra brots bætist við biðtíma vegna seinna brots óháð því hversu langur tími hefur liðið.

Dæmi: Tveggja ára fangelsisdómur afplánaður og 12 ára biðtíma eftir það lokið. Ef þá kemur til 100 þúsund króna sekt vegna umferðarlagabrots með biðtímann eitt ár bætast við hann 12 ár vegna hins fyrri dóms = nýr 13 ára biðtími.

Breytingar til laga eru lagt fram í þeirri meining að þarf er að laga eitthvað og að í dag er Alþingi að fara framhjá „eðlilegu“ ferli. Sem er ein leið til að túlka hefð Alþingis fyrir að veita ríkisborgarétt tvisvar á ári. Okkar reynsla hefur marg oft sýnt að Íslensk stjórnsýsla sé ófullburða og því þurfi heimild Alþingis sem öryggisventil og til að tryggja að tækifæri til að sýna umsækjendur um ríkisborgarétt mannúðar og sanngirni. Samtök kvenna af erlendum uppruna á Íslandi hvettir Hæstvirtur Dómsmálaráðherra til að virða mikilvægi þess að mannúð og mannréttindi verði ávallt í fyrsta sæti í málefnum hælisleitenda og útlendinga á Íslandi.

Við vekjum einnig athygli á því að oft hafa innflytjendur sem hafa fengið synjun um ríkisborgarétt vegna tæknileg eða kerfisleg brestur, verið vísað af fulltrúum ÚTL um að sækja um ríkisborgarétt hjá Alþingi. Við þekkjum mörg dæmi um fólk sem eru fulltgildi og virkir þátttakendur í íslensk samfélag í hlaut ríkisborgarétt frá Alþingi. Sem dæmi viljum við nefna fyrrverandi Alþingismaður, íslensku stærðfræðingur, fulltrúi í Stjórnlagaráði og núverandi Borgarfulltrúi Pawel Bartoszek.

148. löggjafarþing — 13. fundur, 30. des. 2017 í ræðustóll Alþingi sagði Hæstvirtur Dómsmálaráðherra Sigríður Á. Andersen:

„Virðulegur forseti. Ég greiði atkvæði í þessu máli með því að greiða í rauninni ekki atkvæði í samræmi við aðrar atkvæðagreiðslur mínar í þessum málum á undanförunum þingum með samsvarandi atkvæðaskýringu og ég hef einnig flutt á fyrri þingum.“

Alþingi veitir ríkisborgarétt með lögum. Sú heimild verður auðvitað ekki af Alþingi tekin. Hún er eðlileg og Alþingi á að geta veitt ríkisborgarétt með lögum.....Að þessu sögðu vil ég hins vegar (forseti hringir) óska öllum þeim einstaklingum sem hér er veittur ríkisborgaréttur til hamingju með ríkisborgaréttinn ásamt þeim (forseti hringir) rúmlega 500 (forseti hringir) einstaklingum sem hefur verið veittur ríkisborgaréttur allt þetta ár.“

<https://www.althingi.is/altext/raeda/148/rad20171230T001626.html?fbclid=IwAR3P6ocHowwZHcU6tDCVUWgY3LQ1zZZr0pEnBoS7yNelCpUGBBQxzs7YDOK>

Augljóst er að afstaða dómsmálaráðherra hefur breyst frá þessum tíma. Hefð fyrir að veita ríkisborgaréttir á vegum Alþingis er tákn um gjöf ekki ósvipuða en þó markvissara en „green card lottery“ sem er þekkt fyrirbæri í Bandaríkjunna. Þó að Hæstvirtur Dómsmálaráðherra telur hefð fyrir Alþingi að veita ríkisborgarétt vera geðþóttaákvörðun er sú hefð ekki einstök og langt frá því að vera fordæmisgefandi.

Samtök kvenna af erlendum uppruna leggur til að ákvæði um að heimild Alþingis til að veita íslenskan ríkisborgarétt falli brott verður dregið alfarið til baka. Lögin geta ekki gripið allt, að vissu er hægt að láta þau grípa meira, (eins og núverandi ríkisstjórn hefur sýnt í verki) en að okkar mati sumt af þeim skilyrðum sem sett eru ýmist óþörf eða óþarflega ströng.

Virðingarfyllst, f.h. Samtök kvenna af erlendum uppruna,

Nichole Leigh Mosty, stjórnarkona